

ARHIMANDRIT MELHISEDEC ARTIUHIN

PAZA INIMII ȘI
LUCRAREA RUGĂCIUNII

*Despre patimi, rugăciune și
împlinirea vieții în Hristos*

Traducere din limba rusă:
Gheorghică Ciocoi

EDITURA DE SUFLET
București

„AȚI FOST CUMPĂRAȚI CU PREȚ”

Crucea – podoabă a Bisericii, Crucea – întărire a celor credincioși, Crucea – slavă a îngerilor și rană a demonilor! Prin astfel de cuvinte slăvește Biserica Crucea Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Încă de dinainte de venirea în lume a Mântuitorului, diavolul căuta cu orice chip să defăimeze crucea. Ea ajunsese cea mai rușinoasă unealtă, pe care erau pironiți cei mai cumpliți dintre răufăcători.

Dar înțelepciunea lui Dumnezeu a prefăcut acest lemn de ocară într-un altar dătător de viață, pentru curățirea păcatelor întregii omeniri. Astfel, crucea, care odinioară fusese un instrument al morții celei de rușine, prin vărsarea pe ea a sângelui Fiului Omului, a primit putere dumnezeiască spre a-l călca în picioare pe diavol. Prin pătimirile Sale pe Cruce, Domnul a omorât moartea – pe Cruce El a pironit păcatele întregii omeniri, și chiar în asta constă marea taină a Crucii. Vedem crucea pretutindeni de-a lungul vremurilor, înălțimea ei ajunge până la ceruri, iar adâncimea – până în străfundurile iadului.

Noi, ortodocșii, suntem fericiți, deoarece avem plinătatea cunoașterii despre sensul vieții pământești și perspectiva vieții veacului ce va să vină, despre care Domnul ne-a spus prin apostol: „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe aces-

tea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (*I Corinteni* 2, 9). Cum a făcut cu puțință Domnul întoarcerea la Raiul pierdut? Doar prin moartea Sa pe Cruce. Sfântul Apostolul Pavel spune că nu cu aur sau cu argint am fost răscumparați din viața cea deșartă, ci cu scump sângelul lui Hristos, ca al unui miel nevinovat și curat: „Ați fost cumpărați cu preț” (*I Corinteni* 7, 23).

Pentru noi, oamenii, a fost răstignit Domnul nostru Iisus Hristos. Inimile și mințile noastre trebuie să ajungă la înțelegerea faptului că aceasta nu s-a întâmplat, în general, pentru „cineva”, nu doar pentru „întreaga omenire”, ci, în chip concret, pentru fiecare dintre noi, că Hristos a fost răstignit în locul nostru. Domnul a pățit pentru ceea ce trebuia să suferim noi – iată ce trebuie să simțim cu adevărat. Hristos ne-a dăruit posibilitatea de a fi cu luare-aminte la viața noastră, de a osândi sincer păcatul și de a nu ne mai întoarce vreodată la el.

Nici unul dintre noi nu-și poate închipui măcar ce s-a petrecut pe Golgota, ce chinuri a îndurat Hristos. Știm însă sfârșitul Golgotei – Învierea lui Hristos –, și, când privim Crucea, Îl vedem deja pe Dumnezeu biruind prin iubirea Sa răstignită.

Sfântul Grigorie Teologul scrie că „pe Cruce vedem această iubire a lui Dumnezeu”. Sfântul Filaret Drozdov găsește minunate cuvinte: „Pe Cruce vedem Iubirea Tatălui – care răstignește, Iubirea Fiului – care Se lasă răstignit, și Iubirea Duhului Sfânt – biruitoare prin puterea Crucii.”

Evangelistii relatează cum, în pretoriu, chinătorii Îl batjocoreau pe Domnul: I-au scos haina, cămașa Lui, pe care Preasfânta Născătoare de Dumnezeu o țesuse cu mâinile sale. În Evanghelie se spune că această cămașă nu era

cusută, ci țesută de sus până jos (vezi *Ioan* 19, 23). Aceasta corespundea unei profeții – cămașa țesută de sus, și nu cusută, avea dreptul să o poarte doar arhiereul. Chiar și veșmântul lui Hristos avea o semnificație simbolică, sfântă, și arăta că El nu era un om simplu.

După ce I-au luat această cămașă, L-au îmbrăcat într-o mantie roșie de porfiră – semn al demnității împărătești. În loc de coroană, I-au pus pe cap o cunună de spini, cu ghimpi de trei centimetri, și Îl loveau cu o trestie peste cap. Ceea ce înseamnă că, la fiecare lovitură, spinii I se înfingeau în cap, iar sângele Îi curgea pe față. Și în timp ce făceau aceasta, chinuitorii îngenuncheau în batjocură și spuneau: „Bucură-te, Împăratul iudeilor!” (*Marcu* 15, 18). Alții veneau și Îl loveau din spate. Există un joc printre legionarii romani: loveau un om peste palma pe care o ținea la ureche, și acela trebuia să ghicească cine l-a lovit. Așa Îl loveau și pe Domnul pe spate și spuneau: „Prorocește-ne, Hristoase, cine este cel ce Te-a lovit?” (*Matei* 26, 68). Și Fiul lui Dumnezeu, Care putea să cheme legiuni de îngeri în ajutor, a răbdat batjocura aceloră pentru care venise spre a le dărui viața veșnică.

Mântuitorul a fost răstignit pe Golgota. Acest cuvânt se traduce prin „căpățână” sau „craniu”. Din Tradiția Bisericii știm că acesta era locul unde erau răstigniți tâlharii și ucigașii și unde erau îngropați. Când se săpa o groapă pentru a îngropa pe cineva, se dădea mereu peste craniu. Erau atât de multe, încât locul a fost numit „Golgota” – „Craniu, Căpățână”.

Tot Tradiția Bisericii mărturisește că, odinioară, sub muntele Golgota a fost îngropat protopărintele Adam. Când Domnul a fost răstignit pe Cruce, pământul s-a

desfăcut, a apărut o crăpătură ce cobora până în măruntaiele pământului. Sângele Mântuitorului, picurând prin această crăpătură, a stropit craniul lui Adam și astfel i-a spălat păcatele, i-a curățit și i-a albit sufletul. De aceea, în reprezentările Răstignirii – sub Cruce este înfățișat craniul lui Adam. În cetatea sfântă Ierusalim, în locul unde se află Crucea Domnului pe Golgota, sub altar se vede acea crăpătură în stâncă, prin care Sângele dumnezeiesc a curs pe craniul lui Adam.

Așadar, Iisus Hristos a fost dus pe Golgota, acolo unde s-a săvârșit lucrarea mântuirii noastre, lucrarea răscumărării întregului neam omenesc, a fiecăruia dintre noi. El purta Crucea pe umerii Săi și era sleit de puteri sub greutatea ei. S-ar părea că nu e chiar atât de greu să parcurgi șase sute de metri de la pretoriu, locul unde Hristos a fost judecat, până la Golgota. Dar ce se întâmplase înainte de asta? Citind rândurile Sfintei Scripturi, în care se ascunde o adâncime de negrăit, aflăm că Mântuitorul a fost biciuit.

Dar ce înseamnă biciuirea? Dacă nu am citit tâlcuirile la Evanghelie, nu am putea înțelege pe deplin. Se pare că, atunci când Mântuitorul se afla în pretoriu, adică în închisoarea romană, I s-au aplicat 39 de lovituri de bici cu trei capete, ce aveau bile de plumb cu țepi. Așadar, El a primit 117 răni, întregul Său trup fiind sfâșiat și scaldat în sânge. Despre aceasta mărturisește și Giugiul din Torino, despre care vom vorbi mai târziu.

Când răufăcătorii erau executați prin răstignire, existau două metode: unii erau pironiți sau legați de cruce direct pe pământ, în funcție de cât de mult doreau călăii să le prelungească suferința. Dacă mâinile le erau doar legate de cruce, acei oameni agonizau până la trei zile, poate și

mai mult, într-o suferință continuă, luptând pentru viață. Sub razele arzătoare ale soarelui, setea îi chinuia, sângele le urca spre cap, iar trupul atârna doar în mâini. Omul răstignit era nevoit să se sprijine în mâini ca să-și poată ridica trupul și să tragă aer în piept; apoi, sleit de puteri, cădea din nou pe cruce. În aceste chinuri, în lupta pentru respirație, omul murea prin sufocare, nemaiavănd putere să tragă aer în plămâni.

În alte cazuri, mai întâi era înălțată crucea și abia apoi era ridicat omul pe ea și pironit cu cuie de cruce. Deoarece se apropia sărbătoarea iudaică a Paștelui, Mântuitorul și tâlharii au fost pironiți de cruce pentru ca această execuție să se încheie mai repede. Apoi, tâlharilor răstigniți împreună cu Domnul li s-au zdrobit fluierile picioarelor, pentru a le mări suferința și a le grăbi moartea. Când i se zdrobeau oasele, omul nu mai putea să se sprijine în picioare ca să se tragă în sus și să tragă aer în piept. Astfel, murea mai repede prin asfixiere.

Dar Mântuitorului, așa cum mărturisește Sfânta Scriptură, nu I-au fost zdrobite fluierile picioarelor: când soldații au vrut să facă aceasta, au văzut că Domnul deja Își dăduse duhul Tatălui Ceresc (vezi *Ioan* 19, 31, 33, 36). Astfel s-a împlinit profeția veterotestamentară despre Mesia: „Căci acestea s-au făcut ca să se îplinească Scriptura: «Nu I se va zdrobi nici un os»” (*Ioan* 19, 36).

În Domnul nostru Iisus Hristos erau unite fără amestecare și fără despărțire două firi – firea dumnezeiască și cea omenească. Firea dumnezeiască pătrundea firea omenească, dar nu o înghițea. Cum este posibil acest lucru? Sfinții Părinți ne tâlcuiesc: „Ia, de pildă, o vergea de fier, apropi-o de foc, iar, când se înroșește, ea însăși va începe

să radieze împrejur foc, dar metalul rămâne metal, iar focul rămâne foc.” Focul nu vatămă metalul, și metalul nu se preface în foc – adică ele sunt împreună. La fel a fost și pe Golgota, pe Cruce.

Deși firea dumnezeiască era unită „fără amestecare, fără schimbare, fără împărțire și fără despărțire” cu firea omenească a lui Hristos, la Sfântul Filaret (Drozdov) aflăm cuvinte cu adevărat minunate, legate de Dumnezeire, care ar trebui să ne schimbe din temelii atitudinea față de suferință: „Pe Cruce vedem Iubirea Tatălui – răstignitoare, Iubirea Fiului – răstignită, și Iubirea Sfântului Duh – biruitoare prin puterea Crucii.”

Firea omenească a lui Hristos a suferit aceleași dureri, aceleași chinuri pe care le-ar fi simțit oricare dintre noi. Toate suferințele, toate chinurile au fost reale, adevărate, ca la un muritor obișnuit. Aceste răni sângărânde, împungerea coastei – toate acestea au fost, omenește vorbind, dureroase.

Dar unii dintre Sfinții Părinți consideră că mai grele decât suferințele trupești îndurate de Hristos pe Cruce au fost chinurile sufletului Său: oamenii nu pricepeau ce se petrecea – ca pe o lucrare a mântuirii lor –, și nu vedeau roadele acestei morți pe Golgota. Îi era dureros și de nedescris de trist să vadă neamul omenesc – pentru care venise în această lume păcătoasă – batjocorindu-și propriul Ziditor.

„Iar în ceasul al nouălea a strigat Iisus cu glas mare: Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?” (*Marcu* 15, 34). Dacă chiar și Hristos a trăit părăsirea de Dumnezeu, pierderea harului dumnezeiesc, încetarea simțirii prezenței Tatălui – acest fapt este pentru noi toți o lecție și un avertisment totodată.

Prin acel strigăt, Domnul ne-a arătat că cea mai cumplită încercare a fiecărui om va fi la sfârșitul vieții. Este acel sentiment de părăsire și singurătate care îl așteaptă pe om în clipa morții, dacă moartea sa nu va fi una neașteptată. O moarte neașteptată nu este socotită ca venind de la Dumnezeu: omul trebuie să se pregătească din timp pentru moarte și să o întâmpine cu tărie, cu bărbăție, cu rugăciune și cu harul primit prin Sfintele Taine.

Pentru cel care a dobândit Rugăciunea lui Iisus, care trăiește prin Sfintele Taine și întru pomenirea lui Dumnezeu, acel moment de părăsire poate să nu vină, deoarece – indiferent de starea lui, fie bolnav, slăbit sau paralizat – mintea sa rămâne cu Dumnezeu. Atunci există nădejde că vom putea trece peste această aparentă părăsire, așa cum a trecut Hristos și a văzut cerul deschis și a strigat: „Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu” (*Luca* 23, 46).

Un alt moment important este descris de Evanghelistul Marcu: „Și I-au dat să bea vin amestecat cu smirnă, dar El n-a luat” (*Marcu* 15, 23). Să explicăm: această băutură avea un efect narcotic și putea să reducă durerea și suferința. Dar Mântuitorul a refuzat-o și a îndurat până la capăt cumplitele chinuri ale acelei groaznice pedepse, pe care despotismul Răsăritului a născocit-o cu o cruzime înfiorătoare. Mai apoi, împăratul Constantin cel Mare a abolit cu totul această formă de pedeapsă, care provoca suferințe neomeneste.

În ceasul cel mai de pe urmă pe Cruce, Domnul a rostit: „Mi-e sete” (*Ioan* 19, 28). Aceste cuvinte au un sens îndoit. El, într-adevăr, înseta, căci suferea chinuri de nedescris. Știm că atunci când omul pierde sânge, simte o sete covârșitoare, mai mare decât în cazul unei simple deshidra-

tări. Apa pătrunde în sânge și hrănește fiecare celulă, dar aici lipsea însuși sângele – curgea din răni, din mâini și picioare. Prin aceste cuvinte ni se arată că Domnul a suferit cu adevărat trupește, pentru a împlini cele spuse în Scriptură.

Astfel a fost răscumpărat păcatul săvârșit de Adam în Rai: el a gustat din fructul oprit, iar în locul lui, Domnul a gustat oțetul pe care I l-au dat soldații romani. Și când a gustat, a rostit cuvântul prin care a pecetluit lucrarea mântuirii noastre: „Săvârșitu-s-a” (*Ioan* 19, 30) – adică s-a împlinit lucrarea răscumpărării păcatului și mântuirii neamului omenesc.

Giulgiul Mântuitorului, cu care a fost înfășurat, a fost adus de Iosif și Nicodim pentru înmormântare. Potrivit obiceiului iudaic, trupul era așezat într-o grotă de piatră, naturală sau săpată, înfășurat în pânză de in.

Sfântul Teofilact al Bulgariei ne îndeamnă: „Să ne simim și noi, după pilda lui Iosif, să ne străduim mereu pentru virtute și să dobândim aceasta, adică adevărata bunătate. Să ne învrednicim a primi și noi Trupul lui Iisus prin Împărtășanie și să-L așezăm într-un mormânt săpat în piatră – adică într-un suflet care își amintește de Domnul pururea și nu-L uită nicicând. Să fie sufletul nostru săpat în piatră, adică întemeiat pe Hristos, Care este Piatră. Să înfășurăm acest Trup cu giulgiu – adică să-L primim într-un trup curat, căci trupul este, într-un fel, giulgiul sufletului. Trupul dumnezeiesc trebuie primit nu doar într-un suflet curat, ci și într-un trup curat. Și se cuvine să-L înfășurăm, adică să-L acoperim, nu să-L descoperim, căci taina trebuie să rămână acoperită, nu la arătare.”

Așadar, întreaga noastră viață, cuvintele și faptele noastre trebuie să fie o pregătire pentru ca Hristos să Se

odihnească în noi. Iar pregătirea se face prin rugăciune, pocăință, iubire, dreptate și adevăr.

Gândindu-ne la marile suferințe pe care le-a îndurat Domnul pe Golgota, să ne amintim mereu cuvintele Apostolului Pavel: „Cu preț ați fost cumpărați. Nu vă faceți robi oamenilor” (*I Corinteni* 7, 23). Un preț scump a fost plătit pentru fiecare dintre noi. Dumnezeu să ne ajute ca mintea și inima noastră să înțeleagă ce a făcut Hristos pentru noi! Pentru aceasta, este de mare folos să pătrundem cu luare-aminte întru cuvintele Sfintei Scripturi, mai ales cele din ultimele trei capitole ale fiecărui evanghelist. Cuvinte sfinte și minunate despre ultimele zile și ceasuri ale Mântuitorului. Ele trebuie păstrate într-o inimă recunoscătoare, pentru ca în ea să se nască iubirea – nu în cuvinte, ci în fapte.

Să ne rugăm, așadar, ca Domnul să ne dăruiască aducerea-aminte că noi trăim și ne bucurăm de plinătatea vieții prin prețul suferințelor Mântuitorului. Să-I cerem lui Dumnezeu să ne dăruiască recunoștință, curaj, voință și hotărâre de a-I urma, măcar puțin, pilda.

Privind la Crucea Mântuitorului, să încercăm să ne purtăm crucea vieții fără cârtire, fără deznădejde, amintindu-ne cuvintele: „Noi primim cele cuvenite după faptele noastre... Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta” (*Luca* 23, 41-42).

Toate greutățile luptei lăuntrice și ale datoriei noastre creștine trebuie să le purtăm cu bucurie și cu credința că Domnul nu-i va părăsi nicicând pe aleșii Săi.

Trebuie să ne străduim ca amintirea acestor evenimente să vieze întotdeauna în noi. Când ne pregătim să mergem la culcare, să nu uităm să ne facem semnul crucii, să

luăm cruciulița de la gât și să o sărutăm. Atunci când, măcar în ultima clipă a zilei care se încheie, facem acest gest mic de iubire omenească, să ne amintim de tot ceea ce a făcut Domnul pentru noi! Atunci și în inimile noastre va începe să crească dragostea ca răspuns dat Domnului, și se va naște dorința de a face ceva pentru Dumnezeu, pentru mântuirea sufletului nostru și pentru ca voia lui Dumnezeu să se îplinească mereu în viața noastră.

De luat aminte

Timp de aproape trei secole, împărații păgâni ai Romei au încercat în toate chipurile să facă una cu pământul locurile sfinte unde a pățimit pentru oameni Iisus Hristos. Abia în secolul al IV-lea, împăratul Constantin, care a primit creștinismul, a oprit toate persecuțiile, a început să construiască biserici, să reînvie sfintele locuri și a dorit, de asemenea, să găsească Crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul. Mama lui, împărăteasa Elena, creștină evlavioasă, a primit cu bucurie această însărcinare și a plecat la Ierusalim.

I s-a spus că Crucea lui Hristos era îngropată în pământ, pe locul unde mai târziu fusese ridicat un templu păgân. La porunca împărătesei, acea clădire a fost dărâmată și s-au început săpăturile. Au fost aflate trei cruci și, lângă ele, o tăbliță cu inscripția: „Iisus Nazarineanul, Regele iudeilor”. Ca să afle pe care dintre cele trei cruci fusese răstignit Mântuitorul, le-au așezat, pe rând, peste un mort. De la primele două cruci nu s-a petrecut nici o minune, dar când au pus a treia cruce, mortul a înviat. Astfel a fost descoperită Crucea Domnului.

Când oamenii au auzit de această mare minune, cu toții au dorit să vadă Sfânta Cruce. Patriarhul Ierusalimului, Macarie, și împărăteasa Elena au urcat pe un loc înalt și au înălțat acolo Crucea, pentru ca toți să o poată vedea. Acest eveniment solemn a avut loc în anul 326, iar în cinstea lui a fost instituită sărbătoarea Înălțării Cinstitei și de Viață Făcătoarei Cruci a Domnului.

Împărăteasa Elena a dus o parte din Crucea Domnului la Constantinopol, iar o altă parte a lăsat-o la Ierusalim. Această rămășiță prețioasă a Sfintei Cruci se păstrează până astăzi în Biserica Sfântului Mormânt (a Învierii Domnului) din Ierusalim. Iar pe Constantin cel Mare și pe mama sa, împărăteasa Elena, Biserica îi cinstește cu numirea de „cei întocmai cu apostolii”, pentru marile lor vrednicii în răspândirea învățaturii lui Hristos.

Lemnul Crucii Domnului, încă de la aflarea sa, a fost pentru creștini o relicvă atât de prețuită, încât oameni din toate neamurile ardeau de dorința de a primi măcar o părticică din el. Cu timpul, mici fragmente ale Cinstitei Cruci au fost răspândite în toată lumea și sunt păstrate cu grijă în multe biserici și mănăstiri.

De sărbătoarea Înălțării Domnului, creștinii ortodocși se închină cu evlavie Cinstitei Cruci, pe care a fost răstignit Mântuitorul nostru. Această Cruce este întipărită adânc în inimile noastre recunoscătoare, iar chipul ei material ne ocrotește în biserică, la pieptul nostru, în locuințele noastre.